

”Någon annan ordning accepteras inte inom Svenska kyrkan” – några kyrkorättsliga kommentarer utifrån ett uttalande av ELM:s läroråd

Denna artikel ger oss ett alternativt – men inte oviktigt – perspektiv på ELM i de ofta känsliga ”kyrkofrågorna” – som tillerkänts principiell samvetsfrihetlighet. Hur betraktas ELM ur en utomstående synvinkel – närmare bestämt från ett kyrkorättsligt perspektiv? Utgångspunkten är ett par yttranden från Lärorådet från senare tid – senast 2022. Författarens synpunkter kan ge vägledning även för kloka och genomtänkta beslut i lokalföreningen. Anders Lundberg är utbildad teolog och jurist.

1. INLEDNING

ELM:s läroråd har i ett yttrande från oktober 2022, på en fråga från en av sina missionsföreningar angående om föreningens predikant skulle kunna ges ansvar för sakramentsförvaltning inom ramarna för föreningens gudstjänstverksamhet, uttalat att lärorådet i första hand bejakar ”användning av bekenntsetrogna präster från andra evangelisk-lutherska sammanhang, men ser inte några principiella, teologiska hinder för att en predikant i den lokala gemenskapen skulle kunna förvalta sakramenten”.¹ Lärorådet betonar att en sådan lösning skulle vara lokal samt att en eventuellt förändrad praxis bör införas så att den inte orsakar oro, strid eller splittring i föreningen. Vidare anger lärorådet att det är tillgängligt för råd, stöd

och utbildning för de predikanter som inträder i uppgiften att leda nattvardsfirande i missionsföreningen.

Lärorådets yttrande förefaller vara en tillämpad variant av yttrandet *Predikantens ställning i Ordets tjänst* (2014) där lärorådet formulerar sig i något längre ordalag, om än inte som svar på den nu direkt ställda frågan. Det råder ingen tvekan om att ELM:s läroråd helhjärtat vill följa Bibelns och den evangelisk-lutherska bekenntelsens lära och att det frimodigt uppmuntrar missionsföreningarna att stå fasta i denna bekenntelse.

Syftet med denna kommentar är att säga några ord om yttrandets kyrkorättsliga implikationer vad gäller förhållandet mellan ELM och Svenska kyrkan. Innan dess ska dock några avgränsningar göras.

Vad gäller yttrandets sakinnehåll utgör en viktig fråga ELM-predikantens ställning i förhållande till det ”evangelieförkunnelsens och sakramentsförvaltningens ämbete” som artikel V, Augsburgska bekenntelsen anger att Gud har instiftat. Min utgångspunkt – och så förstår jag också lärorådets yttrande – är att man inom ELM gör anspråk på att den predikant som förkunnar Guds ord också verkar inom detta predikoämbete,

låt gå oftast endast för evangelieförkunnelse och ej sakramentsförvaltning. Jag kommer dock inte här fördjupa mig i denna fråga.² Dock kan i linje med detta noteras att innehavaren av "evangelieförkunnelsens och sakramentsförvaltningens ämbete", som predikoämbetet benämns i vår centrala evangelisk-lutherska bekännelse, i Svenska kyrkan benämns "präst". Man hade lika gärna kunnat benämna ämbetet "predikant", "pastor" eller liknande. Det viktiga är att den bedrivna verksamheten faller in under artikel V, Augsburgska bekännelsen.

Med dessa avgränsningar, är syftet med denna kommentar att säga några ord om yttrandets kyrkorättsliga implikationer vad gäller förhållandet mellan ELM och Svenska kyrkan, primärt utifrån Svenska kyrkans perspektiv. Det sker genom en kort genomgång av ELM:s historiska förhållningssätt till Svenska kyrkan, med särskilt avseende på vad jag kallar "intet kyrkosamfund"-doktrinen, en definiering av problemet som uppstår i förhållande till Svenska kyrkan genom den ordning lärorådet bejakat samt en avslutande reflektion. Jag tar mig inte an detta ämne utifrån en expertposition. Säkerligen finns i denna text flera missuppfattningar om hur ELM fungerar. Men jag önskar väcka en diskussion om möjliga externa följder av ELM:s praxis.

2. ELM-BV OCH KYRKOSAMFUNDSFRÅGAN: INTET KYRKOSAMFUND

ELM har traditionellt gjort anspråk på att utgöra ett komplement vid sidan om statskyrkan genom sina missionsföreningar. Nattvardsfirande har i några fall skett i missionsföreningen, men i övervägande grad i den lokala församlingen.

Redan i ett yttrande 1911 hade BV:s styrelse uttalat att "själft blir sällskapet hvarken hög- låg- eller frikyrkligt. Det är ett evangeliskt-lutherskt missionssällskap och intet kyrkosamfund."³ Debatten om BV bör vara ett kyrkosamfund återkom dock i rörelsen på grund av kritiken emot statskyrkan. Någon uttrycklig avvikelse från den ursprungligen antagna kursen beslutades det dock aldrig om. I årsberättelsen 1948 antecknades:

För den ej initierade kan det ligga nära till hands att förmoda debatter om statskyrka eller frikyrka vara vanliga inom BV, men sådant förekommer aldrig. Samtliga medlemmar respekterar principen, att organisationen är ett missionssällskap och intet kyrkosamfund. Propaganda för den ena kyrkliga inställningen eller den andra förekommer ej. Om någon gång ansatser till sådant visat sig, så har det alltid stannat blott därvid. Alla inser nämligen, att sådan propaganda blott söndrar och skadar det missionsarbete kring vilket man är samlad.⁴

Den mest påtagliga debatten som trots allt skett, förefaller ha inträffat i samband med Lutherska bekännelsekyrkans bildande 1974 med efterverkningar även på 1980-talet. Vid årsmötet 1986 uttalades bland annat att "evangeliska lutherska församlingar kan växa fram inom BV. En sådan utveckling bör ej hindras eller motarbetas utan fastmer uppmuntras".⁵

Undertecknad har inte tillgång till någon redogörelse för vilken linje som efter 1986 i praktiken kommit att dominera inom ELM. Troligtvis har debatten uppstått i perioder för att, under trycket av "föreningslivspusslet", åter dö ut utan att några egentliga beslut fattats i den ena eller andra

"BV är ett missionssällskap och intet kyrkosamfund."

²"NÅGON ANNAN ORDNING ACCEPTERAS INTE INOM SVENSKA KYRKAN"

riktningen. Några föreningar har närmast sig eller anslutit sig till den år 2005 bildade Missionsprovinsen, som av Svenska kyrkan betraktas som ett separat kyrkosamfund. Vid årsmötet 2020 avslogs en motion om att ELM bör ansöka om att bli ett registrerat trossamfund.

3. PROBLEMET: LOKALA ORDNINGAR I STRID MED KYRKOORDNINGEN

Det problem som genom lärorådets yttrande nu hamnar i centrum, och som kanske låg i korten redan genom lärorådets yttrande 2014, är att nattvardsfirande enligt Svenska kyrkans ordning ska ledas av den som är behörig att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan (20 kap 2 § kyrkoordningen). Detta är en ordning från vilken inga undantag anges, till skillnad mot möjligheten för icke prästvigda att predika i församlingens gudstjänst. Avseende möjligheten för lekmän att predika uttalas uttryckligen att ett sådant tillstånd "får inte avse sakramentsförvaltningen eller att leda de kyrkliga handlingarna" (17 kap 13 och 14 § kyrkoordningen). Nattvardsfirande får endast på grund av särskilda skäl ske på annan plats än i ett invigt kyrkorum (20 kap 3 § kyrkoordningen). I praxis har under en lång tid erkänts möjligheten för lekmän att i fria missionsföreningar predika, utan att det anses vara fria församlingsbildningar vid sidan om statskyrkans församlingar. Nattvardsfirande i dessa föreningar har dock, från statskyrkans sida, aldrig erkänts. Tvärtom utgjorde ett centralt syfte med samverkansavtalet mellan EFS och Svenska kyrkan att möjliggöra för EFS-pastorer att avlägga enklare prästexamen och därmed undvika lekmanalett nattvardsfirande i vissa iden-

tifierade EFS-föreningar. Prästvigning av Svenska kyrkans biskopar eller ej, sågs som det tydligaste uttrycket för om de aktuella missionsföreningarna inom EFS var en del av Svenska kyrkan eller ej.

Då ELM:s läroråd uttryckligen bejaktar en annan ordning uppkommer frågan vilken betydelse det får för förhållandet till Svenska kyrkan. Hur allvarligt det är att insätta församlingstjänare i predikoämbetet i en annan ordning än Kyrkoordningens (KO), kan huvudsakligen bedömas utifrån de ärenden som gällt präster som engagerat sig i Missionsprovinsen. En vanlig uppfattning är att Missionsprovinsens vigning av *biskopar* var den avgörande punkten för Svenska kyrkans ställningstagande. Men detta är endast delvis rätt.

Frågan avgjordes inom ramen för ett tillsynsärende av prästen Arne Olsson (Överklagandenämndens beslut nr ÖN 2005/50), som hade låtit sig biskopsvigas av den kenyansk-lutherska kyrkans biskop Walter Obare. Arne Olsson återopade vid tillsynsärendet möjligheten för kyrkliga rörelser att vara en del av Svenska kyrkan utan att regleras av dess kyrkoordning. Arne Olsson anförde inför domkapitlet:

Missionsprovinsen är en rörelse inom Svenska kyrkan liksom Evangeliska Fosterlandsstiftelsen (EFS) och Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner (MBV). Sedan några år är EFS förbundet med Svenska kyrkan i ett avtal och har därmed gått in under lydningen för KO. MBV står fortfarande utanför KO, men är ändå en rörelse inom Svenska kyrkan. Det finns åtskilliga rörelser som är en del av Svenska kyrkan, men som inte lyder under KO, under biskop eller domkapitel. Flera av dessa in-

omkyrkliga rörelser har samma ämbetssyn som Missionsprovinsen. Det nya är att Missionsprovinsen nu har en biskop och biskopen har vigt präster.

Inför avgörande yttrade sig biskopsmötet:

Den biskopsvigning av [Arne Olsson] som förrättades av biskop [Walter Obare] och de prästvigningar som [Arne Olsson] därefter utfört var endera vigningar inom Evangelical Lutheran Church in Kenya eller inom en ny kyrkobilddning. Någon vinning inom Svenska kyrkan är det inte fråga om vare sig teologiskt eller kyrkorättsligt. Eftersom en biskop eller präst i Svenska kyrkan alltså inte kan kallas, vigas och sändas till tjänst på det sätt som här skett, står det enligt Biskopsmötet klart att vinningarna skett inom en annan kyrka [...]

Överklagandenämnden berörde i sina skäl frågan om att Missionsprovinsen utgjorde en självständig kyrkoorganisation utanför Svenska kyrkan. Men detta var bara slutsatsen av det egentliga skälet till avkragningen. Överklagandenämnden skrev:

Från Svenska kyrkans sida har något avståndstagande från innehållet i evangelieförkunnelsen och ifrågasättande av sakramentsförvaltningen hos [Arne Olsson] eller andra präster i Svenska kyrkan som engagerat sig i Missionsprovinsen inte skett. Svenska kyrkan har inte heller brutit kyrkogemenskapen med dessa präster. Det problematiska är inte att det finns fria andliga rörelser inom Svenska Kyrkan utan att Missionsprovinsen gör anspråk på att vara ett icke-territoriellt stift med egen biskop. [...] När det gäller utseende av biskop och biskopsvigningar finns särskilda bestämmelser i 8 kap. och 25 kap.

kyrkoordningen. Dessa bestämmelser är exklusiva i den meningen att *någon annan ordning inte accepteras inom Svenska kyrkan* [här kursiverat]. Av utredningen i ärendet framgår att biskopsvigningen av [Arne Olsson] inte skett på det sätt som föreskrivs i kyrkoordningen. Eftersom *en biskop eller präst i Svenska kyrkan alltså inte kan kallas, vigas och sändas till tjänst på det sätt som här skett* [här kursiverat], står det klart att vinningarna måste kyrkorättsligt sett ha skett inom en ny kyrkobilddning. [Arne Olsson] har, genom att låta sig vigas till biskop i en kyrkogemenskap utanför Svenska kyrkan och i konflikt med kyrkans ordning, brutit mot [sitt] vigningslöfte [...]

Den avgörande frågan i Arne Olssons fall var alltså inte engagemanget i en eventuellt fri andlig rörelse, utan att vinningen av honom hade skett i strid med Svenska kyrkans ordning. Att Svenska kyrkans överklagandenämnd och biskopsmöte ansåg att Missionsprovinsen utgjorde en ny kyrkobilddning, var en följd av ordningsbrottet: att Kyrkoordningens regler om vinning av biskop inte hade iakttagits. Överklagandenämnden skrev uttryckligen att "någon annan ordning inte accepteras inom Svenska kyrkan".

Av kursiveringen ovan framgår att en alternativ ordinerings av en präst hade bedömts på samma sätt som ordinerings av en biskop.⁶

Det avgörande var alltså inte biskopsvigningen. Även en prästvigning utanför Svenska kyrkans ordning, till exempel av en annan svenskkyrklig präst, hade bedömts på samma sätt som Arne Olssons vinning till biskop. Överklagandenämnden skriver att skälet till brottet med Kyrkoordningen bestod i att Kyrkoordningens exklusiva reg-

Den avgörande frågan var att vinningen hade skett i strid med Svenska kyrkans ordning.

*En missionsförening kommer av Svenska kyrkan
att betraktas som ett fristående kyrkosamfund,
för det fall att predikanten där ges i uppdrag att
förvalta sakramenten.*

lering åsidosatts. Och den är exklusiv även avseende en prästvigning eller motsvarande insättande i predikoämbetet. Möjligen kan man som lågkyrklig häremot anför att sakramentsförvaltning av en lekman inte nödvändigtvis innebär ett insättande i predikoämbetet i den mening som avses i artikel V, Augsburgska bekännelsen. Detta har dock här ingen betydelse, eftersom det intressanta här – ur kyrkorättslig synpunkt – är hur insättandet uppfattas i Svenska kyrkans ögon.

Till detta kommer att det egentliga ämbetet enligt evangelisk-luthersk teologi är predikoämbetet, medan biskopsämbetet i regel uppfattas som något som vuxit fram i kyrkans historia (om än under den helige Andes ledning). Att viga en biskop, eller låta sig vigas därtill, är aldrig ”finare” eller ”tyngre” än att vigas till präst.

4. SLUTSATS: LÄRORÅDETS YTTRANDE ENLIGT SVENSKKYRKLIG KYRKORÄTT

Ovan antog jag som en utgångspunkt att den som offentligt predikar eller förvaltar sakramenten i församlingen agerar inom det predikoämbete som anges i artikel V, Augsburgska bekännelsen. Av redogörelsen därefter framgår att Svenska kyrkan inte erkänner att någon, avseende sakramentsförvaltning, insätts i detta ämbete, som i Svenska kyrkan benämns prästämbetet, utan att Kyrkoordningens regler iakttas. Hur allvarligt Svenska kyrkan ser på när så sker framgår i Överklagandenämndens beslut nr ÖN 2005/50, där det uttalas att effekten härav är att insättningen av församlingstjänaren sker i ett annat kyrkosamfund än i Svenska kyrkan. En slutsats av detta är alltså att en missionsförening,

för det fall att predikanten där ges i uppdrag att förvalta sakramenten, *av Svenska kyrkan* kommer att betraktas som ett fristående kyrkosamfund.

5. "INTET KYRKOSAMFUND"?

Vad innebär då det för ELM:s traditionella idé om att vara "intet kyrkosamfund"? Frågas detta nu? Särskilt här kanske det framgår att jag själv inte har min bakgrund inom ELM och inte fullt ut förstår rörelsen inifrån. Jag vill ändå drista mig att väcka några tankar inom detta område.

Ur Svenska kyrkans synpunkt talar allt för att *den lokala missionsföreningen* som har lekmannalett sakramentsförvaltning ska betraktas som ett fristående kyrkosamfund/friförsamling. En sådan missionsförening kan inte göra anspråk på att vara en inomkyrklig förening. Missionsföreningen och dess medlemmar må, liksom är fallet med många medlemmar inom Missionsprovinsens församlingar, ha uppfattningen att de alltså är en del av den svenskkyrkliga traditionen. Men jag menar att ÖN 2005/50 är så tydligt i sina skäl att det inte går att dra någon annan slutsats än att Svenska kyrkan skulle anse själva missionsföreningen vara en helt fristående kyrkobilddning, i detta fall bestående av endast en församling. Om man ska fästa avgörande avseende vid vad Svenska kyrkan anser är en fråga i sig. Men i förhållande till Svenska kyrkan blir det svårt att göra anspråk på att vara en inomkyrklig förening.

Beträffande *ELM som missionsorganisationen* tycker jag att saken är mer oklar. Visserligen har ELM:s läroråd bejakat en ordning som av Svenska kyrkan betraktas som kyrkoskiljande. Samtidigt har lärorådet betonat att

detta utgör en lokal fråga. ELM:s styrelse har såvitt känt inte uttalat sig i frågan. Troligtvis pågår på andra platser samarbeten mellan Svenska kyrkans församlingar och ELM som missionsorganisation på ett sådant sätt att ELM:s lokala verksamhet kan göra anspråk på att vara inomkyrklig verksamhet där. Såvitt jag känner till finns inga kyrkorättsliga regler inom Svenska kyrkan som säger vad en fristående missionsorganisation kan göra på en plats med bindande verkan på annan plats. Min gissning är att det är fullt möjligt för en missionsorganisation att på vissa platser organisera sig inom ramen för ett kyrkosamfund, medan den på andra platser engagerar sig inom ramen för sammanhang som av detta kyrkosamfund uppfattas som ett konkurrerande kyrkosamfund.⁷

Särskilt i detta sammanhang kan kyrkosamfundsbegreppet problematiseras. Vad menas egentligen med detta? Om man intar ett juridisk förhållningssätt avgörs den frågan i hög grad av den aktuella sammanslutningen själv. Det den själv säger sig vara eller bestämmer sig för att vara, det är den. Man har till exempel frihet att registrera sig som ett trossamfund. Man kan också kalla sig och organisera sig som en förening. Om man däremot intar en teologisk synpunkt aktualiseras frågan om vad som i teologisk mening är ett samfund eller – vilket står i centrum inom evangelisk lutherdom – en lokalförsamling. Och den definitionen styrs av nytestamentlig teologi såsom den tolkats i våra lutherska bekännelser. Den fäster inte avgörande avseende vid vad vi kallar den aktuella föreningen av troende. Något som kallar sig en församling eller ett kyrkosamfund kan i teologisk mening vara det, eller inte. Denna diskussionsfråga aktualiseras nu.

6. YTTERLIGARE ETT PROBLEMATISERANDE HISTORISKT PERSPEKTIV

Även om ELM idag inte är ett registrerat trossamfund enligt lag (1998:1593) om trossamfund, är det registrerat hos staten för mottagande av statsbidrag och för uppbärande av vigselrätt. Men som jag uppfattat det, när idén om BV såsom ”intet kyrkosamfund” formulerades, var det bland annat denna innehållsliga betydelse av registreringen som man motsatte sig. I ett sammanhang där kyrkosamfundsiden avvisades antecknades följande (1921):

Huru annorlunda, huru helt bibliskt skulle det icke te sig, om de evangelisk-lutherska missionsföreningarna voro evangelisk-lutherska församlingar, icke nattvardsföreningar enligt waldenströmskt recept, utan verkliga församlingar med af statsmakterna i borgerligt afseende erkändt dop, nattvardsutdelning, vigsel och begrafning: församlingar, som, befriade från statens tvång, bestodo af sådana personer, som af eget fritt val hörde dit och som bekände sig af hjärtat vilja hålla fast vid fädernas bepröfvade lära.⁸

Här märks alltså ett avståndstagande från kyrkosamfundsiden utifrån sådana kännetecken som idag bejakas kunna förekomma inom ELM.

Statlig registrering av religiösa samfund har långa anor, och härrör ytterst ur den justinianska kyrkorättens påbud om kristendom som det romerska rikets statsreligion. Då de moderna nationalstaterna formerade sig på 1600-talet valde de svenska ständerna och kungen – trots medvetenhet om motsatt framförda uppfattningar i bland annat Tyskland, Nederländerna och Frankrike,

men i enlighet med 1600-talets dominerande statsdoktrin – att fullfölja den kyrkorättsliga principen om enhet i religionen som en grundlag för staten. Detta innebar inte, som det ibland påstås, att Svenska kyrkan var det enda tillåtna trossamfundet. Svenska kyrkan som organisation fanns över huvud taget inte vid denna tid. Det enda som var tillåtet var inte en viss organisationsform, utan förekomsten av den evangelisk-lutherska bekännelsen i rikets församlingar.

I svenska riket fanns sedan tidig medeltid församlingar som alla skulle bekänna sig till den kristna läran. Församlingarna hade inrättats utan närmare territoriella avseenden, på det sättet att vissa områden inledningsvis saknade församlingar. Församlingarnas bekännelse styrdes efter 1593 av Uppsala mötes beslut. Församlingars präster stod under tillsyn av stiftens tillsynsmän (oftast benämnda biskopar, men även superintendenten) som, enligt reformatörernas uppfattning, agerade på församlingarnas uppdrag.

Något överordnat kyrkosamfund i associationsrättslig/juridisk mening, som företrädde dessa församlingar och förde deras talan mot samhället för övrigt fanns inte. Tvärtom bedrev det lutherskt-ortodoxa prästerskapet en framgångsrik kamp mot både Gustav II Adolf och drottning Kristinas försök att inrätta en kyrklig överstyrelse (*consistorium regni*), vars förmodat politiska styre skulle inskränka kyrkans frihet i förhållande till regenten. Trots 1686 års kyrkolag, då kungen inträdde som kyrkans överhuvud, respekterades församlingarnas och stiftens frihet i stor utsträckning. Grundtanken var att staten skulle sörja för kyrkans yttre organisation, såsom församlingsgränser, begravningsväsende och tjänstetillsättning-

ar (*jus circa sacra*), medan församlingarna skulle sörja för den inre organisationen, såsom gudstjänster, prästval och själavård (*jus in sacris*). Församlingarnas talan fördes inte av någon central styrelse utan av biskoparna. Vad gäller begreppet ”samfund” avsågs i 1600-talets kyrkorättsliga doktrin den lokala församlingen av troende.⁹ Samfundet var här de konkreta människor som möttes för gudstjänst på sina respektive orter.

Successivt juridifierades bruket av begreppet samfund. Genom 1860 och 1873 års dissenterlagar medgavs svenska medborgare rätt att inträda i andra, av statsmakterna, godkända samfund. Genom 1951 års religionsfrihetslag medgavs svenskar rätt att utträda ur religiöst samfund utan att inträda i annat sådant. Det är i 1800-talets dissenterlagar som begreppet ”svenska kyrkan” (alltjämt med små bokstäver) myntas, och då först i jämförelse med utländska religiösa samfund. Faktum är att det är först genom 1951 års religionsfrihetslag – och då 40 år efter BV:s principförklaring 1911 – som det fastställs att svenska kyrkan är ett trossamfund och i dess yttre mening inte endast en gren av statsverksamheten.

Mer uppseendeväckande är att det var först vid 1982 års kyrkomöte som det beslutades om inrättandet av den centralstyrelse som skulle föra kyrkans talan (idag kyrkostyrelsen), utöver den ordning enligt vilken biskoparna tidigare hade fört församlingarnas talan. Det nuvarande trossamfundsbegreppet härrör från 1998–2000, då den nuvarande lagen om trossamfund och lagen om Svenska kyrkan fastställdes. Det är genom dessa lagar som det nuvarande associationsbegreppet trossamfund fastslås och som organisationsnamnet Svenska kyrkan

slutligt anges. Att påstå att kyrkosamfundet Svenska kyrkan är ett av de yngsta i Sverige kanske inte är helt korrekt, men det är inte heller felaktigt.

Samfundsbegreppet synes alltså länge endast avsett den *lokala församlingen av troende*, medan det numera, efter en successiv utveckling i modern tid, också i hög utsträckning avser en i statsmaktens intressen inrättad *juridisk associationsform* som i många fall kan stå helt skilt från de lokala församlingarna. För Svenska kyrkans del företräds det av kyrkostyrelsen som väljs av ett direktvalt kyrkomöte helt utan församlingarnas inblandning och i flera avseende kan ha egen verksamhet.¹⁰

Det är alltså problematiskt att tala om att ELM historiskt ansett sig vara ett komplement till ”Svenska kyrkan”, eftersom Svenska kyrkan idag är något helt annat än vad det under lång tid var. Min tanke är att uttalandet från ELM:s läroråd går i en riktning som inte helt harmonierar med ”intet kyrkosamfund”-doktrinen men på grund av utvecklingen till vad som blev Svenska kyrkan kanske detta inte är en särskilt dramatisk utveckling.

Samfundsbegreppet synes endast ha avsett den lokala församlingen av troende.

7. AVSLUTANDE REFLEKTIONER

ELM samlar både församlingar, fristående från Svenska kyrkan, och missionsföreningar som i något avseende anser sig vara ett komplement till Svenska kyrkan. Det avgörande för gemenskapen mellan dessa föreningar och församlingar är att de fullt ut ansluter sig till den evangelisk-lutherska bekännelsen. Däri inbegrips sådana frågor som även om de inte är centrum i evangelieförkunnelsen ändå har en tung ställning i evangelisk-luthersk teologi, såsom ämbets-

frågan. Men någon samsyn behöver uppenbarligen inte förekomma i kyrkofrågan. Vad som är splittrande i förhållande till Svenska kyrkan – sakramentsförvaltning av predikant som inte är prästvigd inom Svenska kyrkan – är inte splittrande internt inom ELM. På övergripande nivå inom ELM innebär inte lärorådets yttrande ett brott med intet kyrkosamfund-doktrinen, men på lokal nivå kan det göra det i förhållande till Svenska kyrkan. Med hänsyn till den kyrkliga hierarkins konsekventa motstånd

emot bibel- och bekännelsetrogen kristendom är detta en naturlig utveckling och, i den mån ELM-föreningarna håller fast vid den evangelisk-lutherska bekännelsen och upprätthåller enheten internt, förefaller den vara oundviklig. Detta skulle också vara i linje med en äldre, och vill jag påstå, nytestetlig, samfundsuppfattning.

Anders Lundberg

Jurist, Stockholm

1. Yttrandet återfinns på ELM:s hemsida under Resurser – Lärorådet. I artikeln används genomgående den nuvarande förkortningen ELM för missionssällskapet Evangelisk Luthersk Mission – Bibeltrogna Vänner utom i fall som avser den tid då namnet var Bibeltrogna Vänner (BV). Vidare används återkommande begreppet Svenska kyrkan för den kyrkoorganisation som tidigare utgjorde statskyrkan och som inrättades som trossamfund genom lag 1999. Som framgår nedan är dock begreppet Svenska kyrkan svårhanterligt.
2. Särskilt framträder denna syn i lärorådets yttrande *Predikantens ställning i Ordets tjänst* (2014). Yttrandet återfinns på ELM:s hemsida s.o. Genom yttrandet hanteras delvis en inomluthersk diskussion om sakramentsförvaltning för icke prästvigda. Carl Olof Rosenius (1816–1868) uttalar i *Några ord om separatismen i Norrland* (1849): "[...] folket väl må kalla lärare, men icke *inviga*, utan att detta (invigandet) av begynnelsen alltid tillhört, de invigda [...]" (ur *Samlade skrifter*, band IV, 1926, s. 418). Detta gör Rosenius med hänvisning till de lutherska bekännelseskriterierna. För de många väckelserörelser inom Svenska kyrkan som hållit med om detta, men ändå under perioder motsatt sig lekmannapredikan har konfliktpunkten inte primärt varit huruvida predikanten verkar inom predikoämbetet, utan om en lekmannapredikant kan göra anspråk på att vara vederbörligen kallad av församlingen att offentligen predika eller förvalta sakramenten (artikel XIV, Augsburgska bekännelsen).
3. Återgett i Holmgren, Ingrid, "Ecclesiola in Ecclesia": Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner och kyrkofrågan mellan åren 1911–1986 (2013: Linköpings universitet), s. 36.
4. Återgett i Holmgren, s. 40.
5. Ett av Alve Svensson förordat förhållningssätt om synen på folkkyrkan som en möjlighet samt behovet att kvarstanna i statskyrkan och verka för dess inre missionering vann inte bifall men torde haft starkt stöd inom vissa delar av rörelsen vid denna tid.
6. Ett angränsande exempel är dock när kontraktsprosten Stig Andersson den 18 januari 1998 upplät S:t Pauli kyrka i Göteborg för en prästvigningsgudstjänst. Gudstjänsten anordnades av BV och i gudstjänsten prästvigdes två kandidater som hade nekats prästvigning i Svenska kyrkan, för tjänst i en eritreansk luthersk kyrka. Till följd av Stig Anderssons upplåtelse av kyrkan och medverkan till prästvigningen framtogs han sitt prostämbete av biskopen.
7. Notera att detta alltså gäller utifrån Svenska kyrkans kyrkorätt. Om missionsorganisationens egna regler medger detta är en helt annan fråga.
8. *Årsberättelsen 1921*, refererat i Holmgren, s. 39.
9. Se Hofverberg, Stig, *Statsrätt och kyrkolag* (ak. avh. 1985), avsnitt 1.9.
10. För delvis annorlunda analys, men i sak samma slutsatser, se Petersson, K., "Luthersk kyrkosyn med Kristi närvaro som centrum" i Svenungsson, S-A., *Om kyrkans grund* – ett seminarium om kyrka och ämbete (2001: Församlingsförlaget), s. 21 f.